

ישראל במקום ה-83 מתוך 141 מדינות במדד החופש הכלכלי

התדרדרות של שני מקומות לעומת השנה שעברה

ישראל מדורגת במקום ה-83 בעולם במונחים של חופש כלכלי. כך עולה מדו"ח מדד החופש הכלכלי העולמי. מאז 2005 התדרדרה ישראל 35 מקומות בדירוג המדד

בשנה שעברה דורגה ישראל במקום ה-81.

הדו"ח נותן פרספקטיבה למחאת מעמד הביניים כנגד יוקר המחיה. השוואה בינלאומית רוב שנתית מלדמת שרמת החופש הכלכלי היחסי בישראל נמצאת במגמת ירידה. לעליות המחירים יש קשר ישיר להיעדר חופש כלכלי ותחרותיות".

ענף הרכב כדוגמה

סאווור מציינת שרמת החופש הנמוכה בקטגוריה של שיעורי המכס על מוצרים מסוימים – בה מדורגת ישראל במקום ה-121 בעולם – באה לידי ביטוי במכסים ומסים הגבוהים והמגבלות על התחרות בשוק הרכב. המכס ומס הקנייה על מכוניות פרטיות גבוהים פי חמש מאשר ברוב מדינות אירופה. התוצאה היא שאין תחרות בין יבואנים, אין חופש בחירה לצרכנים והמחירים נשארים גבוהים.

ענף הבנקאות

כמו כן, בתחום הרגולציה ישראל ממדורגת במקום ה-107 בעולם, וסאווור אומרת, שאין זה מפתיע שחוסר התחרות בענף הבנקאות מביאה למחירים ועלויות גבוהים. "מגבלות על כניסת מתחרים לענף כלשהו, אם מתחרים מקומיים ואם גלובליים, ומגבלות על חופש הצרכן לבחור, מובילות בהכרח למחירים גבוהים, וכלל צרכני המדינה הם הסובלים ממצב זה", אומרת סאווור, בהזכירה את ירידת המחירים המיידית בענף התקשורת הבינלאומית כאשר הותרה התחרות מול בזק.

גודל הממשלה

התחום בו ישראל בולטת ביותר לרעה, עבורו היא קיבלה ציון של 4.6 מתוך 10 (מקום 127), הוא גודל הממשלה. תחום זה נמדד באמצעות שיעור המס השולי, שיעור תשלומי ההעברה, ושיעור הבעלות הממשלתית על חברות והשקעות.

השוואה למדינות סוציאל-דמוקרטיות

אולם גם ביחס למדינות סוציאל-דמוקרטיות בעלות ממשלות גדולות, ישראל מפגרת בתחומים רבים. ישראל קיבלה ציון של 6.0 (מקום 53) עבור יעילות מערכת המשפט והגנה על זכויות קניין, בעוד שבתחום זה מדינות סקנדינביה תופסות 5 מ-7 המקומות המובילים.

רגולציה ובירוקרטיה

בתחום הרגולציה ישראל מדורגת במקום ה-107 עם ציון של 6.2, הרבה אחרי מדינות כאיסלנד, דנמרק, שוודיה והולנד. ציון נמוך במיוחד קיבלה ישראל על דרישות מנהליות (3.5) ועלויות בירוקרטיה (4.2). עבור מידת התחרות מצד בנקים זרים ניתן לישראל ציון 6 (מקום 94), כאשר כל מדינות סקנדינביה זכו לציון 9 או 8. עבור שיעור הפיקדונות בבנקים פרטיים זכתה ישראל לציון 5 (מקום 97), כאשר מדינות סקנדינביה זכו כולן לציון 10.

אחת הקריאות שנשמעו מצד המוחים היא אימוץ מודל מדינת הרווחה הסקנדינבית. אולם השוואת המשקים הסקנדינביים למשק הישראלי מראה שיש לישראל כברת דרך לעשות בתחום הליברליזציה הכלכלית כדי להידמות להם. דרך זו תכלול בין השאר את ייעול מערכת המשפט והבירוקרטיה, והפרטות והגברת התחרות בענף הבנקאות ובענפים אחרים.

מדד	ישראל	שוודיה
גודל הממשלה	4.6	3.2
יעילות מערכת המשפט	6.0	8.4
הגנה על זכויות קניין	6.2	8.8
אכיפת חוזים	3.2	4.7
הגבלות על מכירת נדל"ן	5.6	8.9
חופש המסחר הבינלאומי	7.1	7.6
יציבות המטבע	8.8	9.6
רגולציה	6.2	7.3
דרישות מנהליות	3.5	5.1
תחרות מצד בנקים זרים	6.0	8.0
שיעור הפיקדונות בבנקים פרטיים	5.0	10.0

את הציונים הטובים ביותר שלה קיבלה ישראל על יציבות המטבע (8.8, מקום 55) וחופש המסחר הבינלאומי (7.1, מקום 45). הפרשי המיסוי בין יבוא מוצרים מסוימים כמו מכוניות וחלפים לבין מוצרים אחרים (3.8), וגודלו הצנוע של מגזר המסחר הבינלאומי (2.1), מנעו ממנה ציון גבוה יותר.

המדד מתייחס לנתונים משנת 2009, ומדרג שוב את הונג קונג במקום הראשון, ואחריה סינגפור, ניו זילנד ושווייץ. המדינה הסובלת מהמחסור הגדול ביותר בחופש כלכלי היא זימבבווה, ואחריה מיאנמר, וונצואלה ואנגולה.

מחקרים רבים מצביעים על הקשר שבין חופש כלכלי לצמיחה. ואולם תגובותיהן של מדינות רבות למשבר הכלכלי העולמי דווקא הפחיתו את מדד החופש העולמי הממוצע. ארה"ב, למשל, ירדה שלושה מקומות בדירוג עקב המדיניות התקציבית המרחיבה של ממשל אובמה והרחבה המוניטארית של הבנק הפדראלי.

מדד החופש הכלכלי נוסד על ידי חתן פרס נובל מילטון פרידמן ופרופסור מייקל ווקר בשנות ה-70, ושותפים לו עשרות מכוני מחקר בעולם. המדד נערך מדי שנה על ידי מכון פרייז'ר הקנדי בשיתוף 75 מכוני מחקר ברחבי העולם, ביניהם מכון ירושלים לחקר שווקים. אבני היסוד לחופש כלכלי הם בחירה חופשית, סחר וולונטרי, החופש להתחרות והבטחת זכויות הקניין. מחקרים מראים כי אנשים החיים במדינות בעלות חופש כלכלי רב יותר נהנים מרמות גבוהות יותר של שגשוג כלכלי וחרות אישית, ומתוחלת חיים גבוהה יותר.

את הדו"ח המלא ניתן למצוא ב: www.freetheworld.com. פרטים נוספים באתר מכון ירושלים לחקר שווקים: www.jims-israel.org או בטלפון:.